

ЦРЊАНСКИ - БИОГРАФИЈА ЈЕДНОГ ОСЕЋАЊА

Навршило се 130 година од рођења највећег модерног писца српске књижевности – Милоша Црњанског. У складу са том чињеницом, „Православна реч“ је објавила тротомну књигу о великом писцу из пера његовог најбољег тумача – проф. др Мила Ломпара, председника Задужбине Милоша Црњанског. Према носи заједнички наслов „Црњански – биографија једног осећања“, ово издање доноси потпуно нове садржаје. Јер, друга и трећа књига посвећене су оригиналним анализама поезије, прича, путописа, драма и свих шест романа Црњанског.

ВОЈВОЂАНСКИ ИЗДАВАЧИ И ПИСЦИ НА МЕЂУНАРОДНОМ САЈМУ КЊИГА У БЕОГРАДУ

Авион за поноћ

Милош Латиновић
(Вулкан издаваштво)

Нови роман Милоша Латиновића по својој структуралној разуђености и мноштву ликова, подсећа на романе његових узора: хиспаноамеричких аутора, код којих је, као и код Латиновића, избрисана јасна граница временских дистанци и наметнуто јединство простора у којем се, као у игри посебних правила, одигравају приче ове књиге која наликује судбинској слагалици. Играјући се, еквилибристички храбро, чак повремено нехајно, на моменте недисциплиновано, с главним јунаком, који је мултипликован, а има недвосмислене квалификације ауторовог алтер ега, Латиновић својом причом задира у заборављене просторе појединачних несрећа, трагедија народа, изненадних губитака, сваког-невног бола, али стиже и до рајских врата, до срећних људи, великих догађаја, победа и пејзажа лепоте. Авион за поноћ је огроман мозаик којем је тема живот, а у којем свака коцкица има свој смисао и своју вредност.

Азбучне молитве

Зоран Ђерић
(Српска књижевна задруга)

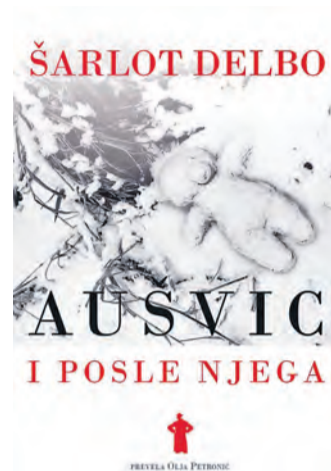
Азбучне молитве Зорана Ђерића представљају својеврсну песничку генезу, аутобиографију, али не ни само песничку. Затекао се песник и у скученим просторијама, као и на широким географским потезима, углавном европским, крећући се у правцу унутрашњих простора, у којима се препознају његове раније теме и опсесије – дом и бездомност, изгубљеност, ђубриште, природа, књижевност итд. Песме у акростиху имају азбуку, односно свака песма је састављена од по тридесет стихова, од А до Ш, посежући на тај начин за традицијом српског средњовековног песничтва. Послужио се познатим, али од тада готово некористишћеним обликом азбучне молитве, испуњавајући је новим садржајем. Песме служе као молитве, али и као дијалог са свакодневницом. Ђерићева песничка визија узбуђује се у молитву свету и молитву за свет.

Аушвиц и после њега

Шарлот Делбо
(Културни центар Новог Сада)

Дело Шарлот Делбо једно је од кључних остварења логорашке књижевности и књижевности Холокауста. Њено мемоарско враћање питањима сведочења кризе током деценија након ослобођења из нацистичких логора показује посвећеност приказивању трауме коју је донео l'univers concentrationnaire, траума која се не сагледава као догађај из прошлости већ као историја која се не завршава. У својим мемоарским – или пак антимемоарским – записима, Делбо описује заточење у затвору Санте у Паризу, погубљење супруга Жоржа Дидаша, депортацију у Аушвиц-Биркенау, у сточном вагону, боравак у логору, пребацивање у Равензбрик, ослобађање, повратак и живот после. За разлику од бројних књижевних дела о Холокаусту која се заснивају на реалистичком приповедању, уз миран, разборит исказ сведока, „Аушвиц и после њега“ одликује се сложеном естетиком и модернистичком структуром.

Алцхајмер кафе

Ратомир Рале Дамјановић
(Прометеј)

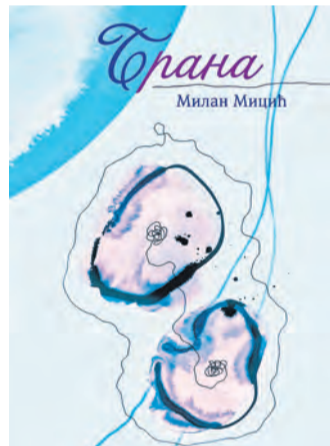
Нову књигу Ратомира Дамјановића чини десет изванредних приповедака из истог тематског круга, одређеног делом индикативним, а делом изазовним насловом Алцхајмер кафе, који носи присенак ироније. О људима који због деменције фатално остају без сећања, идентитета, воље, персоналности, аутономије и без стварне припадности било којој групи, чак и породици, искључени из свих временских димензија изузев танушног моментаног сада, по правилу се пише са хуманим саосећањем и сентиментално. Дамјановић не изневерава ту спонтану етичност – напротив, подиже је на виши ниво – када се одређује за креативно искошени и оригинални приступ, прелазећи сваку од десет приповедака фином превлаком духовитости, а понегде и снажнијим продорима црног хумора, пародије и гротеске.

Брана

Милан Мицић
(Банатски културни центар)

Обогаћена илустрацијама Сенке Влаховић, „Брана“ је више песничка књига него збирка песама или поема. Њу чини двадесет и једно лирско, типично љубавно песничко дело са заједничком темом првог сусрета лирског субјекта и насловне Бране. Сама природа таквог догађаја, готово петраркистичког судбоносног сусрета, песнику омогућава да око средишњег мотива испева већи број варијација, без икаквог повнављања; у њима се језгро збирке допуњава другим битним темама, какве су његов живот пре сусрета и њихов заједнички живот после њега. У збирци Брана нема ни компликованих интертекстуалних маневара, ни хипертрофираних патетике. Она измиче било каквој предметности и смислу, али никако није ни херметична. Њена једноставност јој то не дозвољава. Она је чисто осећање, истанчана љубавна поезија настала из опеаног суживота

Via Acquarossa

Марио Лигуори
(Лагуна)

Питка поглавља ове књиге, исписана препознатљивим пишевичким стилем, пружају аутентичне слике јужне Италије. Смештена у близини чудесног Везува, надомак Помпеје, Улица Аквароса је учитељица живота, микрокосмос у ком се људи грчевито боре за место под сунцем. На њеној калдрми прожимају се нежност и насиље, еротизам и патријархалне стеге, гостопримство и непријатељство према странцима, правдољубивост и неправда. Ликови овог романа су претежно млади људи занесени фаталним страстима, храном и фудбалом, историјом и природом, љубављу и материјалним сатисфакцијама. „Као спој медитеранског и панонског духа и даха, проза Марија Лигуорија је реконструктивна хирургија сећања: у њој лице једне улице открива боре смеха и оживље меланхолије“, оцена је Владиславе Гордић Петковић.

Годишња гозба гробарског братства

Матијас Енар
(Академска књига)

У низу француских аутора које Академска књига објављује, посебно место заузима Матијас Енар који ће отворити овогодишњи Сајам књига. Његов роман Годишња гозба гробарског братства живописна је, гаригантовски интонирана приповест о једном француском селу. За потребе докторске тезе посвећене „животу на селу у XXI веку“, етнолог почетник Давид Мазон напушта Париз и настањује се у једном скромном селу у округу Де-Север. Код старијих земљопоседника налази кров над главом, набавља мотоцикл којим може несметано да истражује околину, снабдева се у кафани која је уједно и бакалница и риболовачка радња, а знања о том крају црпи код љубазног председника општине – по основном позиву гробара. Пристигавши у село, започиње теренски дневник...

Естетика I - III

Милан Узелац

(Издавачка књижевница Зорана Стојановића)

Ово је најобухватнија естетика написана на српском језику. У њој није изостављен ниједан аспект ове филозофске дисциплине, нити је занемарен неки важан проблем. У том смислу, она је целовита и довршена, баш као и успело уметничко дело. Након уводног дела, у коме је поред предмета и метода естетике дијагностификовано и савремено стање уметности, излагање се усредсређује на питање порекла уметничког дела, да би се потом отворила расправа о уметности и свим значајним релацијама у којима се она појављује. Други том анализира темељне естетичке проблеме и појмове, као и основна одређења појма уметности, а све са циљем да се учине претпоставке за промишљање стања уметности и теорије уметности. У додатку „Уметност и интелект“, исправља се питање односа вештачке интелигенције, људског интелекта и уметности.

Знаци љубави

Алис Манро
(Агора)

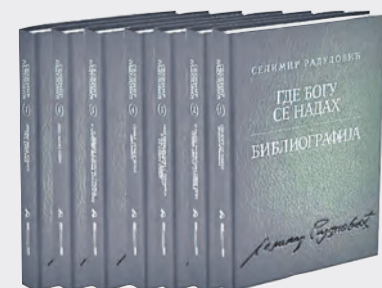
У овој књизи нобеловка Алис Манро истражује искуства најинтимнијих момената преображаја – момената када је живот већ обликован, момената у којима се схватају терет, моћ и природа љубави. У овим, и у другим причама Алис Манро се још једном доказује као сензибилна и племенита хроничар нашег времена. Увлачећи нас у најинтимније кутке обичног живота, ауторка открива много о нама самимма, о нашим изборима, и нашим искуствима љубави. Алис Манро је рођени приповедач који уме да анегдотско или видно одуцарање преобрати у пребогату параболу живота у нашим превртљивим временима, стварајући дијалектички однос између сећања и прошлости. Она инсистира на важности неартикулисане, одсутне приче и приморава читаоца да трага за оним што је скривено и неизречено. Манро ствара дијалектички однос између сећања и прошлости.

Изабрана дела Селимира Радуловића I - VII

(Лагуна)

Изабрана дела новосадског поете, антологичара и есејисте Селимира Радуловића заокружена су у седам књига. Први том, уз Библиографију, доноси збирку „Где Богу се надах“, а у другом и трећем су „О тајни ризничара свих суза“ и „Снови светог путника“, односно „Под кишом суза с Патмоса“ и „О пастору и камену са седам очију“. Четврти и пети том творе вишеструко награђиване књиге „Сенка осмог еона“, коју је владика бачки Иринеј оценио као „ретку збирку – о духовном и песничком трагању и налажењу“, затим „Дванаест“, односно „О дукату с ликом старца“ и „У царству ветрова арамејских“. А последња два поглавља Изабраних дела Селимира Радуловића заокружују „Оно мало соли“, те „Очево лице књиге“ и „Реч критике“.

Историја и духовне науке

Александар М. Петровић

(Издавачка књижевница Зорана Стојановића)

Аутор ове студије значајки разматра основне проблеме филозофије историје и духовних наука, излажући генезу значења кључних појмова, све до њихових арбитрарних импровизација у позитивистички обојеном савременом добу. Садржински посматрано, монографија подразумева расветљавање кључних појмова од Платона и Аристотела, преко Канта и Хегела, до Хајдегера и Гадамера, али и Петронијевића, Паточке и Григорија Паламе. Петровић констатује неуспех данашњих антифилозофских, позитивистички и натуралистички настројених наука да појме духовност, као и шансу да се управо кроз духовне науке реafirмише самоспознаја човека и његове светско-историјске одговорности према захтевима ума у властитом бићу. Посебан квалитет рада састоји се у ауторовом домишљању и реактуелизовању појмова прве филозофије, у теоријском контексту духовних наука.

Историја Србије

Дејан Ђокић

(Академска књига)

Капитално дело Дејана Ђокића Историја Србије. Од раног средњег века до данас премијерно је објавио Универзитет у Кембрију. Реч је о научно утемељеној, али истовремено узбудљивој књизи која на свеж начин, тумачећи крупне догађаје, говори о континуитету српске историје. Србија је била укључена у догађаје који су обликовали савремено доба, али је њена историја мало позната и често погрешно разумевана. Писана лако разумљивим језиком, књига Дејана Ђокића се чита као узбудљиво штиво које покрива целокупни историјски распон историје Србије, од сеоба Словена у шестом веку све до данас. Аутор показује како су сеобе становништва, контакти са суседним државама и народима, као и стратешки важан географски положај на раскршћу Истока и Запада утицали на историју Србије и српског народа.

КЊИЖЕВНОИСТОРИЈСКА ДЕЛА МИЛОРАДА ПАВИЋА

Културни центар Војводине „Милош Црњански“ је ове године, заједно са Народном библиотеком Србије, започео трогодишњи капитални пројекат објављивања Сабраних дела књижевноисторијских студија и есејистике Милорада Павића, књига које нису објављиване протеклих 30 година. Укупно ће бити објављено девет књига, а ове године су већ објављене прве три књиге: „Историја српске књижевности барокног доба“, „Историја српске књижевности класицизма“, „Историја српске књижевности предромантизма“.

ВОЈВОЂАНСКИ ИЗДАВАЧИ И ПИСЦИ НА МЕЂУНАРОДНОМ САЈМУ КЊИГА У БЕОГРАДУ

Кости Ненад Милкић (Панонија)

Историја човечанства је збир сукоба и ратова која се, када се одмакне на већу временску дистанцу, своди на пуко навођење узрока, набрајање топографских појмова и, евентуално, броја погинулих. Што је дистанца већа то подаци постају мање занимљиви па чак и небитни. Тако ће бити и са ратом у Босни и тешким борбама које су вођене око и за главни град некадашње Социјалистичке Републике, покојне таман толико колико је покојна и Југославија. Односно, тако би требало бити, али неће. А неће бити захваљујући костима. И онима узиданим у темеље Републике Српске и онима Ненада Милкића у којима, трајући од заборава, уредно у фасцикле времена, слаже догађаје и ратна дешавања раскривајући генезу никад угашене мржње која се као жар на погодном ветру распламсава у пожар чији поход иза себе оставља само смрт и згаришта.

Лакримаријум Александар Танурџић (Прометеј)

Роман „младог новосадског књижевника Александра Танурџића први је који тематизује психолошко и емотивно стање жене у процесу вантелесне оплодње. У питању је емоцијама набијена прича, вешто исприповедана у већ препознатљивом стилу аутора, који је у фокус књижевне јавности ушао претходним романом „Уста ми пуна вишања“. Главна јунакиња Ана сусреће се са ананезом немогућности зачећа и процесом вантелесне оплодње. Тиме Танурџић отвара тему која у нашој средини још увек представља табу и подсећа нас да живимо у друштву у коме се на рађање гледа као на природну потребу сваке жене, а свако одсуство потомка наилази на осуду. Истовремено, то исто друштво остаје слепо за унутрашња превирања и борбе, па често чак ни они најближи не виде колико је снаге потребно за поновне покушаје и изва разочарања.

Лањски снег Бранко Андрић Андрла

(Културни центар Војводине „Милош Црњански“)

Као посебно издање, у оквиру едиције „Проза и коментари“, Културни центар Војводине „Милош Црњански“, ове године је постхумно објавио нову књигу авангардног уметника Бранко Андрића Андрла (Нови Сад, 1942) који је обележио уметничку сцену у Новом Саду током протеклих пет деценија делујући и на књижевном и на музичком пољу, оставивши дубок траг у култури својом оригиналношћу. Ради се о последњем његовом антироману „Лањски снег“, роману који се не може препричати јер у њему Андрла наставља своје уметничке експерименте који су били одлика и свих његових ранијих књига. „Лањски снег“ је специфична козерерија о путовању и местима за која нисмо сигурни да ли постоје или да ли мирују. Роман је последње Андрилово дело на коме је радио до смрти, а почиње „шекспировом“ дилемом: Писати или не писати?

Одбрана и претпоследњи дани Милан Орлић (Мали Немо)

Да ли је савремено човечанство, у доба чији је весник вештачка интелигенција, сведок гашења Гутенбергове галаксије? И сведок „смрти“ књижевности, уметности и културе уопште, као и посебних дисциплина, на пример, књижевне критике. Књижевност већ деценијама преживљава дубоку кризу чији су узроци унутрашњи и спољашњи, а њихово дејство синергетско. Ако се не нађе излаз из ове неодрживе ситуације, криза се може окончати „смрћу“ књижевности, уметности и културе у облику њиховог потпуног маргинализовања. Излаз није искључиво у промени поетичких поставки, естетичких стандарда или етичких решења, него и у новом политичком концепту света и друштва.

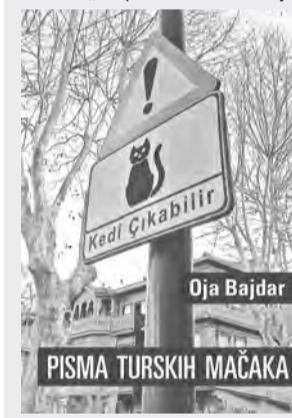
Песма о три света Владимир Пиштало (Агора)

Овај поман води велика и храбра машта. „У основи мелодраматски барокни заплет веома је погодан за описивање других култура које су у то време биле као друге планете“, описује Пиштало свој нови роман. „Тај 17. и почетак 18. века, када се роман одиграва, занимљив је и по мешавини потпуно различитих садржаја. Рецимо, имате гусаре под заштитом државе; имате почетак озбиљних школа за жене и истовремено и даље имате спаљивање вештица, попут оног у Салему; имате цветање ропства, док истовремено имате просветитељство и све оно што ће у 18. веку произвести енциклопедију и паролу Француске револуције о слободи, једнакости и братству... Дакле, идеја рационалитета, повезаности света и истовремено ропство и процеси против вештица, све кроз призму једне жене - то би можда у најкраћем био темељ Песме о три света“.

Писма турских мачака Оја Бајдар (Агора)

Узбудљив наратив овог романеског света савремене турске спилателнице остварен је приповедањем из „мајке перспективе“, у којој се из странице у страницу сударају принципи „бити мачка“ и „бити човек“... „Мирисна писма“ која мачке-протагонисти међусобно размењују на различитим географским тачкама, тако постају посебни наративни пасажу у којима се разоткривају сазнања великог мачјег пројекта спроведеног на људима – њиховим власницима. Између оне добропознате изреке „Радозналост је убила мачку“ и резултата рада „Организације за откривање власничких тајни“ читалац сазнаје судбинске нити људи који су током војног удара 1980. у Турској морали да, као избеглице, нови живот започну на неком другом месту, да би затим потпуни крах сопствених нада и уверења доживели у периоду између 1989. и 1990. године.

Психологија гравитације Ненад Шапоња (Прометеј)

Књигу, изделу у три циклуса – „Слатка тишина“, „Збуна препознавања“ и „Поверење у одело тела“ – чине 33 песме високоестетизованог израза, препознатљивог за Шапоњино стваралаштво. Његова поезија и даље се одликује поетичком доследношћу какву поседује ретко који индивидуални ауторски пројекат. „Поезија допире до најдубљих слојева бића. И када се чита и када се пише. Има ли шта озбиљније и радосније у исто време, у овоме свету?“, рећи ће песник, уз поруку да је „поезија драма бића, карта за душу на путу препознавања... место дијалога, шетња по ивици, лет без крила, сан који траје“... О Шапоњином певању Драшко Ређеп својевремено записати: „Нема предрасуда, нема претходних оцена. Широм отвореног слуха, наш знаменити мисаони песник не само да дозвољава, него подстиче различитост виђења. Не мемера се, нити измиче то пред нама атлас његове доживљивости, већ се мултиплицира у недоглед“.

Сабрана дела Јована Поповића (Партизанска књига)

Други том сабраних дела знаменитог кикиндског пијца у ком се налазе песме из три књиге песама објављене за Поповићевог живота. Књига обезбеђује читаоцима хронолошки преглед и Поповићеве песничке еволуције која почиње од верзије експресионизма блиске његовом славном суграђанину Душану Васиљевићу, све до инсистирања на социјално ангажованој поезији, у складу с ауторовом политичком фигуром. Ово је прво објављивање Поповићевих сабраних дела, а издање је подржано од стране Министарства културе и Града Кикинде као капитално.

Сабрана поезија Роберто Болањо (Културни центар Новог Сада)

Има много очаја у поезији Роберта Болања. Можда зато што је размишљање о животу и свету крајем XX века стварало отуђење, незадовољство и тескобу. Стварало је интелегентни очај. Рекао бих да управо то осећање преовладава у овој поезији: тескоба која долази из саме сржи и на крају постаје блистава. У Болањовој поезији, као и у његовој прози, веома је важан огољени, физиолошки или експлицитни секс. Песници нису имали новца, али јесу водили љубав. Увек расположени за промискуитет. Дивљи детективи су дивљи зато што су подједнако сиромашни и промискуитетни, или похотљиви, како би рекао Достојевски. Похотљивост или промискуитет показују се као инфрареалистичке емоције или постулати. Трећи свет, односно Мексико, нуди нам једино беду и промискуитет. Болањо је славио Трећи свет измишљајући књижевни плес сиромаштва и секса. Јер сиромашки секс је надмоћан у односу на секс међу богатима.

Светогорски манастири Бојан Миљковић (Православна реч)

Монографија аутора др Бојана Миљковића је штампана паралелно на српском и енглеском језику, са резимеом на грчком. Представљени су манастири на Атосу, њихова историја, уметност кроз векове, данашња монашка заједница свих 20 манастира. Капитална монографија описује земљопис Свете горе, какво је било полуострво пре монаха и почетке монашког живота. Књига, кроз поглавља, читаоца упознаје са светогорском архитектуром и уметношћу, периодом под турском влашћу као и периодом византијских царева и Свете горе. Обогаћена је са преко 300 фотографија, илустрација и карата што доприноси бољем визуелном утиску. Стручно написан текст и фотографије изузетног квалитета монографију „Светогорски манастири“ сврставају у једну од најбољих на српском говорном подручју која се бави овом темом.

Српско културно благо Бојан Јовановић (Православна реч)

Књигом Српско културно благо, Бојан Јовановић, наш најистакнутији савремени антрополог, представио је антологијски избор српских културних вредности на којима се темељи како колективни, тако и индивидуални идентитет самосвесних припадника српске нације. Аутор потписује величанствену оду српској култури као вредносном и етичком оријентуру њеним припадницима у овом и будућем времену. У четрнаест богато илустрованих поглавља, Српско културно благо представља вредности које су остварили Срби као народ на културном подручју Балканског полуострва. Те вредности указују да је српски културни простор знатно шири од државних граница Србије, а многе од њих су својим значајем, аутентичношћу и лепотом потврђене и као општечовечанске у уврштене у светску културну баштину.

Црвени доц > Ен Карсон (Културни центар Новог Сада)

Дела Ен Карсон, особито она новија, имају важно место у разматрању релација хуманог и постхуманог, аналогног и дигиталног. После петнаест година, Ен Карсон је написала наставак своје књиге „Аутобиографија Црвеног“ о митском чудовишту Гериону, ступивши тако на поље које је карактеристично за популарну културу а не толико за књижевност с високим естетским претензијама – серијалност. Но ту није крај њеног поигравања с елементима поп-културе: своју не баш веселу тематику она повремено узглобљава у знакове, обрасте и динамику стрипа и цртаног филма, поред роад мовије пасажу, које препознајемо из Аутобиографије, а који се и овде прекидају нагло, да би се намах увео сасвим другачији жанровски кључ.

НАГРАДА „АЛЕКСИЈЕ ВЕЗИЛИЋ”

Сећам се дана

Игор Мировић

Сећам се дана када сам напустио Мајчину утробу и прешао праг света Изгубио сам изворни вид и урођени мир

Нове слике које сам упијао и стварао Нису ни мало личиле на звуке Мајчиног срца и шум воде у којој дисах

Носила ме је, касније изгубљена, неумирућа мисао О апсолутном светлу и вера у сводове Које човек још није дотакао

Сећам се дана када сам спознао бол У сусрету са данас далеким човековим бити Више нисам био у стању да се препознам

Оживела ме је једино нада у проналазак лека За кукољчено жито и немирну земљу Моју златну понорницу и њен повратак у Логос

(Из награђене књиге „Светло у светионику”)

ДУГИ ВЕК БЕРТОЛТА БРЕХТА

Дужина кашике

Пише: Светислав Јованов

Пре нешто мање од сто година, 8. децембра 1923-е, у Старом театру у Лајпцигу произведен је „Баал“, прва драма Бертолта Брехта: био је то почетак епохалне борбе, у којој је позориште постало оруђе које треба да промени свет. Без обзира што, са данашње тачке гледишта, исход ове борбе изгледа крајње неизвесан, исправност и замашност Брехтове намере показују се као једини начин на који позориште може сачувати свој смисао и оправдање.

А све је, у Брехтовом случају, почело разбарушено, авангардно и литерарно: но, премда јунака „Баала“ одликује „демонска моралност“, а комад је инспиран судбином песника Вијона и „извесног Јозефа К.“, већ у уводној „Химни великог Баала“ аутор демонстрира оно што ће касније бити означено као „брехтовски сонг“ – пропламсај критичке мисли који мења карактер позоришне илузије. Након радикалне суморности „Бубњева у ноћи“, следи прва иронично критичка синтеза у „Опери за три гроша“ (1928), где се цинично сликање „криминалног миљеа“ банде просјака убојито прожима са епском конкретностју и изругивањем театарском и друштвеном „хеппенду“. Проставши потом кроз фазу социјалних и дидактичких комада („Баденски поучак“ и „Мера“), Брехт је

марксистичку идеологију употребио, али се није њом заслепо. Фамозни појмови „дистанце“ и „очуђења“ показују се као стратегија за много важнији подухват. Наиме, патња презрених и потлачених колектива превазилази самодовољност сасећања и постаје основа за својеврстан „позоришни разговор“, у којем и глумац и гледалац ступају на ризични терен – тамо где се заблуда реалности коригује животношћу театарске илузије.

А онда долази раздобље синтезе: од „Кавкаског круга крedom“, који кроз егзистенцијалну форму (драма у драми) преиспитује етику самог гледаоца, преко „Галилејевог живота“, чији шекспировски сломљен јунак разголићава фаустовску опсесију модерне науке, до вероватно јединог ремек-дела протеклог века које чува снагу и актуелност и у овом, нашем: „Мајка Храброст“, сурова одисеја Ане Фирлинг, жртве која живи и умире од сопствене заблуде – дакле, иконе свих ратова у којима се и даље огледа људски род. Верзија Софоклове „Антигоне“ која следи, није само својеврсни епилог Брехтовог опуса, већ и доказ кобне актуелности класичне трагедије у нашој данашњици.

Једна од омиљених Брехтових (пара) фразе гласи: „Ко са ђаволом жели да доручкује, мора да има дугачку кашику“. Дужину ове кашике Брехт је искушавао „доручкујући“ наспрам свих ђавола протеклог столећа: нацизма и Волстрита, Гулага и Хиросхиме. И, без обзира шта је било „на столу“ – суровост или лицемерје, страх или похлепа, равнодушност или неправда – његова људска и позоришна гледи је остајала неутољена и бескомпромисна. Може ли данашње позориште, фрагментарно и каһиперско, самозаљубљено и скрајнуто, у себи пронаћи барем искру ове глади, као једино завештање човека који је, како сам каже, „дошао из црних шума“? ■

VIKTOR TUMBAS QUINTET & MUZIKON – DEPTHS (СЕКВОЈА ИЗДАВАШТВО)

Пространство жеља

Пише: Никола Марковић

Млади џез певач Виктор Тумбас, рођен у Сомбору 1999. године, своје неформално вокално образовање започео је у трећем разреду средње школе. До тада је свирао виолончело. Са 19 је уписао одсек за џез и популарну музику на Факултету музичких уметности у Београду, врло брзо је оформио бенд и кренуо да компоњује, наступио је на неколико џез фестивала, а стигао је да сарађује и са Василом Хаџимановим. Данас му је 24 године и за неколико дана објављује деби албум амбициозног назива „Depths“, и то са Камерним оркестром Музикон, неколико специјалних гостију, и аранжером европског калибра, Владимиром Николовем. За који дан чека га и веома значајан наступ на предстојећем Београдском џез фестивалу.

Премда се може чинити да је за Тумбаса олакшавајућа околност недостатак конкуренције, односно вишедеценијско

компликује виртуозним излетима. Склон је дугачким тоновима односно пуштању гласа, како у разрадама нумера тако и у емотивним крешендима. Премда се ипак ради о певачима другачијег стила, умесно би било поређење са непосредношћу на прву лопту и радозну извођења Грегорија Портера. У камернијим аранжманима (на пр. у „Wishful Thinking“) зазвучаће и као Тио Блекман, немачки певач и композитор подједнако цењен у домену џеза и вокалне авангарде.

Нарочито импонује Тумбасов вешт вокални третман стихова на српском у нумерама „Будан сан“, „Пространство жеља“ и „Чуда“, односно благо онеобичено акцентовање слогова које ствара занимљив музички ефекат. Глас није ту само да отпева стихове, већ импровизује кроз језик, што додатно подицртава комбинавањем текстова са вокализама/скетовима. Премда је његов изговор на енглеском веома добар, па чак и одличан, још увек није лативе и у на том плану има простора за напредак.

Тумбасов основни бенд чине музичари његове генерације - гитариста Лука Малко, пијаниста Стеван Милијановић, контрабасиста Мирослав Шарбановић и бубњар Алекса Милијановић. Њихов израз је компактан и функционалан спрам Тумбасових и Николовевих замисли и креће се у домену савременог америчког пост-бапа, са дискретним шармом оркестриране филмске музике који доноси Музикон. Владимир Николов овде наступа као аранжер коме су Тумбасов вокал и бенд у центру пажње, на правим местима долажући гудачима на значају ради звучног богатства и слојевитости нумера.

Албум је разноврстан на пољу темпа и динамике но стилски махом уједначен. Као интересантан изузетак, ипак, можемо поменути нумеру „Surprise“ са Вокалним квартетом Минг који јасно асоцира на легендарни Вокални квартет Предрга Ивановића (старијој публици познат по песми „Под сјајем звезда“ из филма „Љубав и мода“), односно стандард „Invitation“ пољског филмског композитора Бранислава Капера, у Тумбасовој верзији са референцама на Антонија Карлоса Жобима.

За Виктор Тумбаса не морамо да напишемо уобичајену новинарску фразу за младе таленте, како се од њега тек очекују велика дела. Једно је већ пред нама. ■

УЗ ИЗЛОЖБУ ВАСЕ ПОМОРИШЦА У ГАЛЕРИЈИ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Алегорија сликаног стакла

Пише: Данило Вуксановић

Галерија Матице српске, након обележавања великог јубилеја, у 176. години постојања потврђује континуитет трајања на линији традиционалног и модерног, приређивањем монументалне изложбе недовољно познатог уметника, ренесансног квалитета и замаха, Васа Поморишца, последњег Матичиног стипендисте који се у домену визуелног остварио у више различитих медија. Поред великог броја слика, фрески, цртежа, студија, скица, илустрација, у оквиру реализације изложбе настало је ново уметничко дело на основу нацрта за витраж који је осмишљен 1932. године за хол зграде Аеро клуба у Београду који тада није израђен. Виђен и потом насловљен од стране куратора изложбе Јелене Огњановић као „Алегорија ваздухопловства“ заузима централно место на изложби.

Сродну овој идеји, у холу зграде Аеро клуба, данас можемо видети вредну *стаклосликарницу*, композицију у знаку митолошке двојке приче о оцу и сину избеглим са острва Крита, под називом „Дедал и Икар“. Ово дело, уз новостворено представљено на изложби, симболише славу човекове жудње за летењем изведену у бојеном стаклу, чији крвоток цртежа и слике гради мрежа оловних нити извучених на посебно конструисаној машини у „Атељеу Станишић“ из Сомбора. Приказ пилота и Икара, требало је да допуњује сложени стваралачки допринос Васа Поморишца, првог витражисте на територији Краљевине Југославије, који је на академским студијама у Лондону изучавао технику витража када је и награђен 1923. године за слику на стаклу „Свети Ђорђе убија аждају“.

На изложби је приказан и витраж „Парисов суд“, који нас подсећа на витраже израђене за приватне просторе научника и призивуко неколико сличних који су нестали у ратним разарањима попут „Весталке“ из Уметничког павиљона „Цвијета Зузорић“. Упућује нас и на послератни развој и изведбе соцреалистичких витража за различите потребе који затварају многоструки круг, од религиозне слике, преко митолошких и алегоријских остварења. Као иницијатор успостављања витражне технике у српској уметности у програму *Зографа*, Поморишац помиње ову технику као познату у уметности српског средњовековља.

Изучаваоци његовог дела, нису се сложили са овом тврдњом, имајући у виду отклон Српске православне цркве према овој техници сматрајући је готичким продуктом католичке цркве, иако постоји један мали примерак из манастира Студенице који то побива – како истиче историчар уметности Лука Вукичевић. Изворно подигнут на поукама о црквеном сликарству које је добио од Стевана Алексића у родном Модошу, Васа Поморишац, под снажним утицајем школовања на академијама у Минхену и Лондону, својим особеним деловањем упућује на националну традицију копирајући српске средњовековне фреске и илуструјући српску епску поезију, измештен од модерничких појава актуелних у првој половини ХХ века.

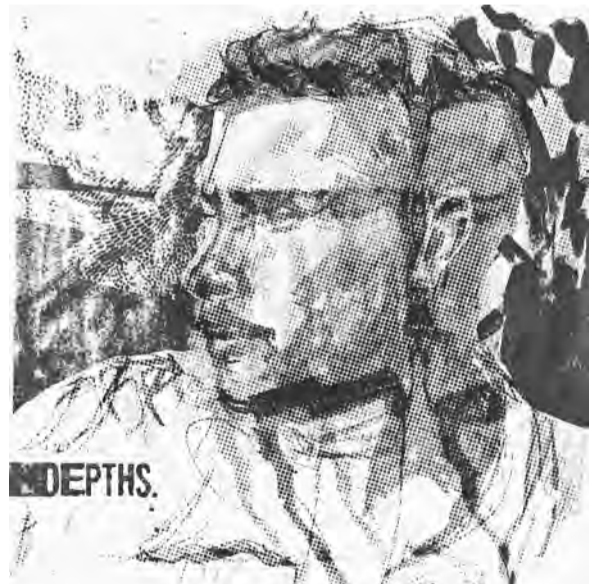

вешто повезује несклад између индустријског прогреса и занатске утемелености када на нарту за витраж „Алегорија ваздухопловства“ представља Икара под Сунцем, са високо уздигнутим рукама и крилима како се узвиљује над пилотом који обема ногама притиска хоризонталну пејзажа.

Накнадни уметнички пројекат настао је без аутора Поморишца, који је много више него други уметници, сам исликавао стаклене површине као појединачне комаде светлосног мозаика. Посебно је важно напоменути да избор „Атељеа Станишић“ из Сомбора за израду витража „Алегорија ваздухопловства“ није нимало случајан. Посве циљано и у складу са историјским чињеницама, које говоре да су Стеван Станишић и Васа Поморишац били блиски сарадници и пријатељи (о чему данас сведоче четири портрета чланова ове породице које је урадио Поморишац), настојали смо да поручином нове аквизиције за збирку Галерије оживимо некадашњу стваралачку везу људи који су након Другог Светског рата подучавали младе тајнама витража на Академији примењених уметности у Београду.

Заједно су остварили велики број витража у тадашњој Југославији и иностранству, средином ХХ века управо захваљујући јединој радионици за производњу стакла у Сомбору коју је основао 1908. године Стеванов отац Милан као „прву југословенску бојадисаону на стаклу и порцелану“. Свестан ограничења и недоступности материјала који му је био потребан за рад, Васа Поморишац је током рада на витражима за хотел „Метропол“ изјавио „како када тај посао оконча неће имати прилику да посао на витражима настави, јер стакла више неће бити, чак ни код Станишића“.

Срећом, континуитет трајања „Атељеа Станишић“ показао се као резултат реалне потребе и истрајности наследника и данас у ХХI веку, када је под руководством Александра Станишић изведен витраж „Алегорија ваздухопловства“, димензија 300 x 74 cm (занатске и сликарске послове маестрално су извеле Татјана Ловрић и Татјана Димитријевић). Изложен у Галерији Матице српске у сали „Саве Текелије“ у посебно конструисаној светлосној ниши овалног завршетка витраж ће публици пружити невакидашњи визуелни доживљај у комбинацији бојеног стакла, светла и Поморишчевог цртежа као кључног тројства за разумевање уметности светског генија родом из Модоша у Банату, свестраног Васа Поморишца. ■

одсуство релевантних мушких џез вокала на домаћој сцени, ова чињеница је ипак само згодан куриозитет. Већ након тридесетак секунди слушања његовог гласа, слушаца бива заведен непосредношћу и самопоуздањем карактеристичном за природне таленте. То је онај осећај када вам се чини да музичару све иде лако, као од шале, да се није ни презнојио. Да из њега једноставно излази музика.

У случају Виктор Тумбаса, ипак, није све тако једноставно. Колико је његов вокални израз већ сада зрео и заводљив, толико је озбиљан и промишљен начин на који је приступио раној фази своје каријере. Ово је оличено управо у сарадњи са Николовем који потписује све аранжмане и ауторство на четири композиције, односно Музиконем који доноси богатство звука гудача. Сам Тумбас као аутор или коаутор потписује четири нумере.

Виктор Тумбас је вокалиста отвореног стила – пева једноставно, разговетно, не